

УДК 336.748.7

Суторміна А.М.

старший викладач кафедри менеджменту банківської діяльності
Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ІНСТРУМЕНТІВ ВАЛЮТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

FEATURES OF CURRENCY REGULATIONS USING ADMINISTRATIVE TOOLS

АНОТАЦІЯ

Статтю присвячено особливостям використання адміністративних інструментів валютного регулювання. Проаналізовано політику валютних обмежень Національного банку України в кризові періоди. Визначено, що адміністративні інструменти валютного регулювання мають значний вплив на динаміку обмінного курсу гривні.

Ключові слова: валютне регулювання, інструменти валютного регулювання, валютні обмеження, валютний курс.

АННОТАЦИЯ

Статья посвящена особенностям использования административных инструментов валютного регулирования. В статье проанализирована политика валютных ограничений Национального банка Украины в период кризиса. Определено, что административные инструменты валютного регулирования оказывают значительное влияние на динамику обменного курса гривны.

Ключевые слова: валютное регулирование, инструменты валютного регулирования, валютные ограничения, валютный курс.

ANNOTATION

The article is devoted to features of using administrative tools of currency regulation. The article analyzes the policy of foreign exchange restrictions of the National Bank of Ukraine during the crisis. It is determined that the administrative tools of foreign exchange regulation have a significant impact on the dynamics of the exchange rate of hryvnia.

Keywords: currency regulation, instruments of foreign exchange regulation, currency restrictions, exchange rate.

Постановка проблеми. Розвиток валютного ринку та ефективна організація валютних відносин в Україні визначаються необхідністю їх належного регулювання з боку держави, зокрема центрального банку. Світова економічна криза 2008 р. змусила центральні банки країн світу вкрай виважено підходити до механізму реалізації валютної політики та її інструментів. Після незначного піднесення у 2011–2012 р. протягом 2013 р. спостерігалось падіння економічної активності у більшості провідних країн світу, що призвело до хвилі девальвації національних валют на початку 2014 р. Різке падіння курсу гривні у 2014–2015 рр. робить дослідження особливо актуальним. Плинність ситуації на валютному і фінансовому ринку вимагає постійної уваги до факторів виникнення негативних тенденцій та розробки інструментів їх зупинення

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналізу проблемних аспектів реалізації валютного регулювання в умовах трансформаційних змін економіки України присвячено праці В. Геєця, О. Дзюблюка, О. Береславської, В. Міщенко, Л. Руденко, Т. Вахненко, З. Луцишин та ін.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз особливостей використання адміністративних інструментів валютного регулювання, зокрема політики валютних обмежень НБУ. Розглянуто ефективність заходів НБУ щодо протидії девальвації національної валюти в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Реалізація основних завдань валютного регулювання передбачає використання певного інструментарію. Призначення інструментів валютного регулювання полягає у безпосередньому впливі на інтереси суб'єктів валютних відносин і кон'юнктуру національних валютних ринків.

В науковій літературі виділяють декілька підходів до класифікації інструментів валютного регулювання. Це зумовлено різноманітністю ознак класифікації та їх широким арсеналом у світовій практиці [1, с. 170–173]. Аналіз вітчизняних та зарубіжних джерел свідчить, що у більшості з них класифікація інструментів валютного регулювання зводиться до виділення прямих та непрямих, економічних або ринкових та адміністративних.

Отже, зосередимо увагу на аналізі адміністративних інструментів валютного регулювання. Адміністративні інструменти валютної політики передбачають сукупність заходів з нормативно-правового регулювання різноманітних аспектів функціонування валютного ринку країни та діяльності його учасників (рис. 1). Основним напрямом адміністративного регулю-

Рис. 1. Адміністративні інструменти валютного регулювання

вання валютних операцій є політика валютних обмежень [2, с. 169–183].

Валютні обмеження – сукупність регулятивних заходів, які передбачають встановлення законодавчих або нормативних правил щодо заборони, лімітування і регламентації операцій резидентів і нерезидентів з валютою та валютними цінностями [2, с. 170].

Відмітимо, що протягом періоду незалежності в Україні як базові інструменти валютного регулювання використовували саме адміністративні. У той же час тенденції, що склались останніми роками, свідчать, що акцент починає зміщуватись на користь економічних інструментів.

Валютні обмеження є оперативним інструментом валютного регулювання. Їх можна швидко встановлювати та скасовувати залежно від ситуації у динаміці валютних відносин. У зв'язку з цим багато країн Західної Європи для рівноваги на валютному ринку використовували такі валютні обмеження, як: заборона або встановлення ліміту на операції з купівлі-продажу іноземної валюти на готівковому та безготівковому ринках; впровадження норми обов'язкового продажу валюти від експортних надходжень валютної виручки; ліцензування операцій з валютою при її переказі за межі країни; встановлення термінів повернення валютних доходів від експорту [1, с. 176].

В Україні валютні обмеження як інструмент валютного регулювання почали використовувати з моменту набрання чинності Декрету КМУ «Про систему валютного регулювання та валютного контролю» (1993). Основна мета цього інструменту полягала у регулюванні попиту та пропозиції на внутрішньому валютному ринку в умовах значного посилення дії дестабілюючих факторів в економіці та перекритті каналів відпливу капіталу з країни [1, с. 180].

Оскільки сфера валютних відносин є однією з найнестабільніших сфер економіки, особливо у країн, що розвиваються, вона потребує використання ефективних та дієвих інструментів реалізації валютного регулювання. Україна ще не досягла того рівня, коли для протидії зовнішнім шокам на стан економіки можна впливати лише опосередкованими заходами впливу. Тому найчастіше Національний банк України для стабілізації курсу національної валюти використовує прямі валютні обмеження та суворий валютний контроль.

У передкризовий період 2008–2009 рр. економіка України виявилася надзвичайно вразливою внаслідок:

- значної залежності від світових цін на сировинні товари, що обумовлено структурою економіки;

- «перегріву» економіки з 2005 р. (зростання споживання суттєво перевищувало продуктивність праці);

- зростання дефіциту поточного рахунку та зовнішнього боргу;

- високої інфляції та відповідно погіршення конкурентоспроможності;

- практичної відсутності структурних реформ.

За цих умов актуальним було використання адекватних заходів із регулювання валютного ринку. Для цього НБУ встановлював вимоги до проведення валютних операцій, які мають відповідати конкретній ситуації на внутрішньому валютному ринку. Найбільш дієвими інструментами у цьому контексті є вимоги до обов'язкового продажу частини надходжень в іноземній валюті на користь резидентів України – суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності й зміна строків проведення розрахунків за операціями з експорту та імпорту товарів. У період нестабільної економічної ситуації на валютному ринку проведення розрахунків між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності потребує жорсткішого контролю.

Обов'язковий продаж валюти було відмінено постановою Правління Національного банку України від 31.03.2005 р. № 101. Скасування вимоги обов'язкового продажу валюти відбулося на фоні додатного сальдо поточного рахунку платіжного балансу протягом 2002–2005 рр. та істотного зростання офіційних резервних активів з 4 469 до 19 391 млн дол. США. Однак, починаючи з 2006 р. Україна має від'ємне значення платіжного балансу. На кінець 2008 р. дефіцит становив 12 763 млн дол. США. У зв'язку зі стрімким погіршенням економічної ситуації в Україні до Верховної Ради України в січні 2009 р. було подано законопроект № 3585 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з метою подолання негативних наслідків фінансової кризи», який містив норми, зокрема щодо зменшення строку завершення розрахунків резидентів за експортними та імпортними операціями з 180 календарних днів до 90 та запровадження обов'язкового 50% продажу надходжень на користь резидентів у вільно конвертованій іноземній валюті 1-ї групи Класифікатора іноземних валют та банківських металів [3, с. 172–179].

Проте запропоновану норму щодо обов'язкового 50% продажу надходжень на користь резидентів у вільно конвертованій іноземній валюті не було прийнято, а норма зменшення строків розрахунків за експортно-імпортними операціями до 90 календарних днів набула чинності лише з 24.11.2009 р., тобто практично через рік після подання цієї пропозиції до Верховної Ради України. Це позбавило НБУ можливості ефективніше розпоряджатися коштами офіційних резервних активів, накопичення яких є загальносвітовою тенденцією та запорукою економічної стабільності країни в цілому.

Прикладом використання обмежень з метою нейтралізації впливу зовнішньої фінансової кризи, забезпечення стабільності банківської системи, захисту інтересів вкладників та ін-

ших кредиторів банків було також введення в дію постанови № 319, затвердженої Правлінням НБУ 11.10.2008 р. Зокрема, з 13 жовтня 2008 р. уповноваженим банкам заборонили збільшувати свої кредитні портфелі. Надання кредитів в іноземній валюті контрагентам, які не мають валютної виручки, було обмежено обсягами заборгованості за ними, що склалася на цю дату [4].

Пізніше з метою недопущення спекуляцій на готівковому валютному ринку Національний банк встановив граничну межу відхилення ринкового обмінного курсу від офіційного в діапазоні 1,5 %. Номінально це положення виконувалося, але банки при продажу готівкової іноземної валюти стягували комісію, розміром в середньому 3–5%, що де-факто підвищувало курс пропозиції на ті ж 3–5%.

З 4 листопада 2008 р. з метою посилення банківського контролю за операціями клієнтів з повернення за межі України іноземних інвестицій (доходів від них) було встановлено обов'язковий п'ятиденний строк розміщення клієнтських коштів, призначених для купівлі іноземної валюти, на окремому аналітичному рахунку балансового рахунку банку. Для подальшої мінімізації попиту на іноземну валюту постановою Правління Національного банку України від 18 грудня 2008 р. № 435 «Про функціонування безготівкового валютного ринку України» було обмежено право банків здійснювати арбітражні операції з купівлі та продажу іноземної валюти.

Після тимчасової стабілізації у 2009–2011 рр. Національному банку знову довелося застосувати певні обмеження для стабілізації ситуації на валютному ринку. У листопаді 2012 р. прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розширення інструментів впливу на грошово-кредитний ринок», який закріплює за НБУ право тимчасово (на строк до 6 місяців) запроваджувати (з подальшим скасуванням після стабілізації ситуації на внутрішньому валютному ринку та врівноваження платіжного балансу України) норми щодо обов'язкового продажу частини надходжень в іноземній валюті [3, с. 172–179]. Крім того, НБУ надано право тимчасово змінювати строки розрахунків за операціями з експорту та імпорту товарів, що сприятиме прискоренню повернення валютних коштів резидентів у національну економіку в період погіршення стану платіжного балансу. Ця норма є дуже важливою для сучасного стану економіки України, оскільки заморожування валютної виручки резидентів на рахунках іноземних банків, недостатнє надходження конвертованої валюти на валютний ринок країни, навіть при позитивному торговельному і платіжному балансі, може призвести до браку конвертованої валюти та спричинити падіння курсу гривні щодо долара США і євро.

Позитивними наслідками таких змін є: можливість гарантованого наповнення офіційних

валютних резервів, оперативного впливу на терміни розрахунків за експортно-імпортними операціями для запобігання розвитку негативних тенденцій на валютному ринку України. Негативними аспектами є: суперечність ринковим методам регулювання, принципам лібералізації валютного ринку та принципам здійснення підприємницької діяльності; поява мотивів для ухилення від повернення в Україну валютної виручки; невизначеність економічних і фінансових обставин, за яких НБУ матиме право змінювати строки розрахунків, умови продажу та зарахування валютної виручки тощо.

Для певного урівноваження вказаних позитивних і негативних аспектів у механізм валютного регулювання зовнішньоекономічної діяльності резидентів України доцільно ввести для експортерів економічні стимули, пов'язані з режимом подвійного валютного курсу, коли обов'язковий продаж валюти вони здійснюють за більш високим, привабливим для них валютним курсом, відмінним від офіційного курсу гривні до іноземних валют. Це матиме подвійний позитивний вплив, який проявляється у стимулюванні повернення в Україну валютної виручки і фінансовій підтримці експортоорієнтованих галузей національної економіки.

Протягом 2013 р. було прийнято ряд постанов, відповідно до яких Національний банк України тимчасово запровадив такі заходи:

- змінив строк розрахунків резидентів за операціями з експорту та імпорту товарів, скоротивши його зі 180 до 90 календарних днів;

- запровадив вимогу щодо обов'язкового продажу на міжбанківському валютному ринку України 50% надходжень з-за кордону в іноземній валюті на користь юридичних осіб (які не є уповноваженими банками) та фізичних осіб-підприємців;

- запровадив вимогу щодо обов'язкового продажу на міжбанківському валютному ринку України надходжень з-за меж України в іноземній валюті на користь фізичних осіб (резидентів і нерезидентів) у сумі, що дорівнює або перевищує в еквіваленті 150 тис. грн на місяць.

Вимога щодо обов'язкового продажу поширюється на надходження в російських рублях та в іноземній валюті 1-ї групи Класифікатора іноземних валют та банківських металів.

Запровадження вищезазначених вимог щодо обов'язкового продажу надходжень в іноземній валюті сприяє зменшенню спекулятивного тиску на внутрішній валютний ринок, збереженню міжнародних золотовалютних резервів та підтриманню стабільності обмінного курсу гривні.

Варто зазначити, що Україна вже мала значний позитивний досвід протидії дестабілюючим факторам на валютному ринку від використання зазначеного інструменту в минулому. Відміна обов'язкового продажу у квітні 2005 р. була пов'язана з надзвичайно сприятливим станом платіжного балансу – у 2004 р. його пози-

тивне сальдо перевищило 2,5 млрд дол. США і досягло майже 4% ВВП [5].

При цьому запровадження обов'язкового продажу валютних надходжень не є унікальним для світової практики, і окремі зарубіжні країни мають досвід використання цього заходу. Так, у Бразилії, Аргентині, Анголі передбачений продаж одержаної від експорту виручки у розмірі 100%. У Венесуелі експортери зобов'язані продати центробанку 90% від іноземної валюти, одержаної від експорту, з правом залишити в себе до 10% виручки для покриття своїх витрат, що пов'язані з експортною діяльністю [6].

Що стосується зменшення строків розрахунків резидентів за експортно-імпортними операціями до 90 календарних днів, то необхідно зазначити, що використання такого заходу протидіє відпливу капіталу за межі України в період фінансової нестабільності. До того ж цей захід надає змогу скоротити для резидентів-імпортерів строки фактичного кредитування ними нерезидентів-контрагентів, прискорити рух обігових коштів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та, як наслідок, сприяє зменшенню попиту на іноземну валюту на внутрішньому валютному ринку України.

Запроваджені інструменти можливо розглядати як тимчасовий стабілізаційний захід, використання якого має гнучкий характер та повинно узгоджуватися зі станом платіжного балансу України.

Так, у 2012 р. дефіцит зведеного платіжного балансу становив 4,2 млрд дол. США (у 2011 р. – 2,5 млрд дол. США). Формування дефіциту було обумовлено розширенням від'ємного сальдо поточного рахунку до 14,8 млрд дол. США, або 8,4% від ВВП (у 2011 р. – 10,2 млрд дол. США, або 6,3% від ВВП). Головним чинником збільшення дефіциту поточного рахунку в 2012 році було збільшення від'ємного сальдо торгівлі товарами до 20,5 млрд дол. США порівняно з 16,3 млрд дол. США у 2011 р. [5].

Разом з цим, аналіз динаміки платіжного балансу у 2012–2013 рр. свідчить про те, що запровадження вимоги про обов'язковий продаж частини надходжень в іноземній валюті та зменшення строків розрахунків за експортно-імпортними операціями резидентів мало позитивний вплив на стан платіжного балансу України. Саме із запровадженням у листопаді 2012 р. зазначених заходів розпочинається поступове зменшення дефіциту рахунку поточних операцій та формування зведеного сальдо платіжного балансу з профіцитом. Використання розглянутих адміністративних інструментів сприяло мінімізації участі Національного банку в збалансуванні внутрішнього валютного ринку шляхом проведення валютних інтервенцій. Так, у січні–квітні 2013 р. частка операцій Національного банку України на міжбанківському валютному ринку становила лише 1% порівняно з 3% у 2012 р. [5].

Особливо небезпечними були події на валютному ринку наприкінці 2013–на початку 2014 р. Після тривалого періоду відносно стабільного курсу гривні у січні–лютому 2014 р. розпочалося його стрімке падіння, внаслідок якого курс оновив історичні мінімуми – 11,5 грн/дол. США. Основними причинами обвальної девальвації є політичні причини – озброєне протистояння на Майдані та зміна уряду, що вкрай негативно позначилося на економічній діяльності країни. Проте, привертає увагу факт, що окрім української гривні у цей же час девальвували інші валюти. У січні–лютому 2014 р. курси валют багатьох країн, що розвиваються, впали до найнижчого рівня з 2009 р. Серед країн з найбільш девальвованою валютою, слід назвати Аргентину, Китай, Туреччину, ПАР, Росію і Казахстан.

Основною причиною девальваційної хвилі стала ситуація у світовій фінансовій системі, після того як ФРС США оголосила про згортання програми кількісного пом'якшення. Наслідком такого кроку стало скорочення емісії долара на 10 млрд до кінця 2013 р., і ще на 10–12 млрд – до кінця 2014 р. [7, с. 12–19]. Відносний дефіцит доларів зумовив відтік іноземного капіталу з ринків країн, що розвиваються, що провокує подорожчання довгострокового кредитування і підвищення ставок зовнішніх заборгованостей для країн, що розвиваються, падіння фондових ринків і девальвацію національних валют: в Аргентині частково прив'язана до долара валюта знецінилася на 15%, курс рубля знизився майже на 28%, турецької ліри – на 7%, китайського юаня – на 0,9%, казахського тенге – на 19,6%.

Безпосереднім поштовхом до падіння курсів валют була політична напруженість. Наприклад, у Туреччині поштовхом для девальвації турецької ліри став гучний корупційний скандал, який поставив під загрозу існування уряду Ердогана; у Венесуелі – важка політична криза; у ПАР – страйки робітників; у В'єтнамі – поява банку проблемних активів (Bad bank), в Україні – глибока політична криза. Всі ці політичні події спрацьовували на тлі негативних економічних тенденцій. Якщо з 2008 до 2012 р. приплив капіталу в швидкозростаючі економіки, спровокований різким зниженням відсоткових ставок і падінням темпів зростання в розвинених країнах, склав 85%, то в 2013 р. обсяг подібних інвестицій знизився на 12% [8, с. 152–163]. В окремих випадках валютній стабілізації могли б допомогти локальні фактори, для Росії – це подорожчання нафти, що збільшили приплив валютних надходжень, але ймовірність зростання нафтових котирувань на поточному етапі вкрай низька.

Негативний вплив мали і тенденції в розвитку світової економіки. У 2013 р. темп зростання світової економіки склав лише 2,1%, і це найнижчі темпи зростання з 2009 р., тобто з моменту завершення гострої фази фінансової кризи.

Складне економічне і фінансове становище у країн-торговельних партнерів та напруженість на світовому фінансовому ринку чинило негативний тиск і на українську валюту. Кризова ситуація склалася в Україні у валютній сфері в кінці 2013–на початку 2014 р. Її результатом стала різка девальвації гривні наприкінці січня – початку лютого 2014 р., що зумовлена наростанням політичної напруженості, яка посилювала панічні настрої; прискореними темпами зростання монетарних агрегатів у 2013 р. внаслідок емісії під випуск ОВДП; дефіцитом платіжного балансу; скороченням припливу прямих іноземних інвестицій та падіння інвестиційних рейтингів України, що обмежує доступ до зовнішніх ринків капіталу; виводом капіталів з України внаслідок політичної нестабільності; падінням міжнародних резервів до критичного рівня у 15,5 млрд дол. США на 1 березня 2014 р.; стагнацією економічної активності у 2013 р.; зростанням державних боргів до 40,0% від ВВП на кінець 2013 р.; негативними очікуваннями населення та підприємців; тривалою фіксацією курсу гривні на рівні, що не відповідав економічним показникам розвитку України, про що свідчить збільшення розриву між номінальним і реальним курсом гривні на рівні 10% на кінець 2013 р. [8, с. 156].

Таким чином, можна констатувати, що у січні–лютому 2014 р. реалізувався нагромаджений потенціал девальвації гривні. «Надмірність» такої девальвації засвідчує факт, що за перевищення курсом позначки в 9,04 грн/дол. США розпочалося падіння попиту на іноземну валюту і зростання обсягів продажу доларів на населенням.

Для стабілізації ситуації НБУ застосував ряд обмежень. Заборонено операції в іноземній валюті за таким переліком:

- зі здійснення платежів за імпортованими товарами, за якими продукція була ввезена на територію України та здійснено митне оформлення на підставі ввізної митної декларації, дата оформлення якої перевищує 180 днів;

- з повернення за кордон коштів, отриманих іноземними інвесторами за операціями щодо продажу поза межами фондових бірж цінних паперів українських емітентів, крім державних облігацій України;

- з повернення за кордон коштів, отриманих іноземними інвесторами за операціями щодо продажу корпоративних прав юридичних осіб, що не оформлені акціями;

- з повернення за кордон іноземному інвестору дивідендів (крім випадків повернення дивідендів за цінними паперами, що обертаються на фондових біржах);

- зі здійснення розрахунків за імпортованими операціями без ввезення товару на територію України;

До 3 тис. гривень зменшено ліміт на придбання готівки однією фізичною особою впродовж одного операційного дня в межах однієї

банківської установи. Виключення становлять придбання валюти фізичною особою для виконання зобов'язань в іноземній валюті за кредитним договором з банком-кредитором.

Було обмежено видачу коштів із валютних рахунків через каси й банкомати до 15 тис. грн на клієнта на добу, виходячи з офіційного курсу НБУ. Крім того, НБУ заборонив банкам купувати валюту без її фізичної поставки, залишивши за собою право обмежити участь банків на міжбанківському валютному ринку на термін від 1 дня до 1 місяця при проведенні таким банком операцій, що дають можливість маніпулювати обсягами торгів або курсом.

Запроваджені Національним банком України норми діяли до 3 березня 2015 р. Про це йдеться у постанові Нацбанку № 758 від 1 грудня 2015 р.

Крім того, НБУ запропонував нові інструменти регулювання ринку, а саме:

- банкам запропоновано здійснювати випуск іменних ощадних (депозитних) сертифікатів, номінованих як у національній, так і в іноземній валютах, з терміном обігу не менше шести місяців та їх погашення без обмеження сум після настання строку, зазначеного в сертифікаті;

- резиденти-гаранти (поручителі), які отримали індивідуальну ліцензію НБУ, мають право переводити іноземну валюту на виконання забезпечених гарантією (поручительством) зобов'язань за кредитами, наданими міжнародними фінансовими організаціями або іноземними експортно-кредитними агентствами;
- звільнення від обов'язкового продажу благодійної допомоги, що надходить в іноземній валюті на користь її одержувачів.

Зазначені заходи певною мірою стабілізували ринок, і курс знизився до 10,4 грн/дол. США. Хоча деякі експерти зазначають, що ряд валютних обмежень, запроваджених у 2014 р. Національним банком України, був неоднозначним. Зокрема, труднощі придбання валюти болісно вдарили по тих суб'єктах господарювання, що використовують імпортовані складові сировини або імпортують інвестиційні товари.

Враховуючи, що різке падіння курсу гривні значною мірою носило спекулятивний характер можливості збільшення пропозиції іноземної валюти на валютному ринку України наразі є вкрай обмеженими через критичне скорочення валютних резервів НБУ та зниження обсягів надходження валюти від експортних операцій та інвестицій, зокрема через політичну нестабільність. За таких умов до отримання Україною зовнішньої фінансової допомоги (від МВФ, країн ЄС тощо) основними заходами стабілізації валютного ринку можуть стати посилення валютного контролю (з метою скорочення попиту на іноземну валюту) та підвищення попиту на гривню.

Висновки з проведеного дослідження. Економічним підґрунтям хвилі девальвацій ва-

лют окремих країн на початку 2014 р. стали негативні економічні та фінансові тенденції, згорання торгово-економічної діяльності. Сьогодні завданням НБУ має бути згладжування надмірних курсових коливань і напрацювання нових правил роботи на валютному ринку в умовах гнучкого курсоутворення, формування системи інструментів страхування від валютних ризиків, цілеспрямоване формування довіри до дій НБУ на валютному ринку, нарощування міжнародних резервів до безпечного рівня.

Загалом рівень організації валютного контролю і конкретні форми застосування валютних обмежень залежать від соціально-економічного розвитку країни та її участі у світовому господарстві.

Щодо ефективності використання адміністративних методів у механізмі реалізації валютної політики, то ні у вітчизняній, ні у зарубіжній економічній літературі немає єдиного підходу до цього питання. Крім того, останнім часом в економічній літературі загострилися дискусії науковців та практиків щодо доцільності втручання держави у сферу валютних відносин, а також застосування валютних обмежень. Як свідчить світовий досвід, внутрішній валютний ринок успішно розвивається, як правило, за активної регулюючої участі держави і при ефективному контролі уповноважених органів за валютними операціями. На практиці ж це реалізується за допомогою законів та нормативних актів, що регламентують найважливіші сфери діяльності держави та наділяють її органи певними контрольними функціями, відповідно до яких можуть бути введені різні заходи обмежувального характеру для захисту економіки в цілому і валютного ринку країни, зокрема. Проте деякі науковці зазначають, що

це шкодить лібералізації валютної політики. Але реалії сьогодення засвідчують, що економіка нашої країни неспроможна протидіяти зовнішнім і внутрішнім дисбалансам лише за допомогою ринкових механізмів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Береславська О.І. Валютна політика України: теорія і практика : монографія / О.І. Береславська. – Ірпінь : Національний університет ДПС України, 2010. – 330 с.
2. Єпіфанова М.А. Валютне регулювання в системі державного регулювання економіки / М. А. Єпіфанова // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. наук. праць / Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України». – Суми, 2010. – Т. 30.
3. Поважний О.С. Механізм валютного регулювання зовнішньоекономічної діяльності резидентів України / О.С. Поважний, Г.В. Веріга // Актуальні проблеми економіки. – 2013. – № 7. – С. 172–179.
4. Журавка Ф.О. Валютна політика в умовах трансформаційних змін економіки України : монографія / Ф.О. Журавка. – Суми : Ділові перспективи; ДВНЗ «УАБС НБУ», 2008. – 334 с.
5. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.
6. International Monetary Fund. Annual Report on Exchange Arrangements and Exchange Restrictions – 2011 [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.imf.org/external/pubs/cat/longres.aspx?sk=24976.0>.
7. Циганов С. Заходи державної підтримки банківських систем в економічно розвинених країнах під час фінансової кризи / С. Циганов, К. Олексенко // Вісник НБУ. – 2014. – № 1(215). – С. 12–19.
8. Белінська Я.В., Глоба Н.С. Девальвація гривні в Україні: умови, чинники і заходи подолання // Науковий вісник Буковинського державного фінансово-економічного університету. – 2014. – Вип. 26. – С. 152–163.